

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้ให้กับประเทศไทยสูงเป็นอันดับหนึ่งมากกว่าทศวรรษ ในปีพ.ศ.2561 มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยถึง 38.27 ล้านคน ทำรายได้ให้ประเทศไทยได้มากกว่า 2.01 ล้านล้านบาท และจำนวนนักท่องเที่ยวยังคงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ อย่างต่อเนื่องโดยคาดว่าจะในปี พ.ศ. 2562 นี้ การท่องเที่ยวของไทยจะมีการเติบโตประมาณ 9.6% ทั้งนี้ เนื่องจากไทยเป็นชาติที่มีความพร้อมทางการท่องเที่ยวสูงมาก ทั้งด้านที่พักแรม การขนส่งและการคมนาคม แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมที่มีมายาวนานเกือบ 800 ปี ดังนั้น ประเทศไทยโดยเฉพาะกรุงเทพมหานครจึงเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวเป็นอันดับหนึ่งในกลุ่มประเทศอาเซียน

ลักษณะของการท่องเที่ยวในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปมาก สาเหตุเนื่องมาจากการเดินทางระหว่างประเทศที่สะดวกสบายและมีราคาถูกลงมากเนื่องจากมีสายการบินต้นทุนต่ำ (low cost airlines) ให้บริการ การจองที่พักแรม การติดต่อหาแหล่งท่องเที่ยวตามความสนใจของตนเอง สามารถกระทำได้โดยการใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ และมีราคาถูกลง ไม่จำเป็นต้องเดินทางร่วมกับนักท่องเที่ยวอื่น ๆ ให้เป็นกลุ่มใหญ่ซึ่งเรียกกันว่า กรุ๊ปทัวร์อีกต่อไป ดังนั้นนักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งที่มีความพร้อมจึงเลือกเดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเอง และเลือกที่จะเดินทางไปเยือนสถานที่ที่ตนมีความสนใจเฉพาะด้าน การท่องเที่ยวชุมชนจึงเป็นทางเลือกอย่างหนึ่งที่ตอบสนองความสนใจของนักท่องเที่ยวผู้อยากเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ศิลปะและวัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้คนในต่างถิ่น ดังนั้นนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา การท่องเที่ยวชุมชนจึงก่อกำเนิดขึ้นและขยายตัวอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะในย่านกะดีจีน ซึ่งเป็นชุมชนนานาชาติแห่งแรกของกรุงเทพมหานคร มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม พิพิธภัณฑสถาน ศาสนสถานตลอดจนวิถีชีวิต กิจกรรมต่าง ๆ และสินค้าของคนในชุมชนที่น่าศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

ย่านกะดีจีนเป็นย่านเก่าแก่ที่มีผู้คนมาตั้งรกรากอาศัยอยู่ยาวนานกว่า 400 ปี ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ย่านนี้เคยมีสถานะเป็นเมืองชื่อเมืองทนต์บุรีศรีมหาสมุทรตั้งแต่รัชสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ เป็นด่านขนอนสำหรับเก็บภาษีอากรจากเรือสำเภาของพ่อค้าชาวต่างชาติที่เดินทางจากอ่าวไทย ผ่านปากน้ำ(ปัจจุบันอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ) มุ่งไปสู่วัดพระนครศรีอยุธยา และเป็นเช่นนี้มาจนถึงรัชสมัยรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เนื่องจากมีการตัดถนนสายแรกคือถนนเจริญกรุงขึ้น ศูนย์กลางการค้านานาชาติจึงย้ายไปยังฝั่งกรุงเทพฯ ดังนั้นก่อนมีการตัดถนน พ่อค้านานาชาติทั้งตะวันตกและตะวันออกต่างต้องจอดพักเรือเพื่อรอการประเมินภาษีอยู่นานนับสัปดาห์หรือในบางครั้งนานนับเดือนในบริเวณย่านกะดีจีนแห่งนี้ เมื่อต้องพำนักอยู่เป็นเวลานาน พ่อค้าต่างชาติบางกลุ่มจึงสร้างแพหรือสร้างบ้านเรือนขึ้นในย่านนี้เพื่อสะดวกในการพำนักอาศัยและได้ทำการก่อสร้างศาสนสถานเพื่อประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อของตน ชนชาติเหล่านี้มีทั้งชาวโปรตุเกส ฝรั่งเศส อังกฤษ ชาวมุสลิมจากเปอร์เซีย และจากแหลมมลายู ชาวอินเดีย จีน ญี่ปุ่น รวมทั้งลาว เขมร มอญ และญวนซึ่งส่วนหนึ่งเป็นพวกเชลย

สงครามที่ถูกกวาดต้อนมาเป็นแรงงานในสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ด้วยเหตุผลเหล่านี้ ย่านกะดีจีนโดยเฉพาะชุมชนกุฎีจีนและชุมชนวัดกัลยาณ์จึงเป็นแหล่งรวมของผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์ ซึ่งอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสันติมาเป็นเวลายาวนานจนถึงปัจจุบันและได้ถ่ายทอดวัฒนธรรม อัตลักษณ์ของเชื้อชาติตน ศิลปกรรม ความเชื่อ ภาษาและอาหารไว้ให้แก่ชนรุ่นหลังซึ่งเป็นผู้สืบเชื้อสายชาติพันธุ์ของตน

นักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษธุรกิจซึ่งได้เรียนวิชา Thai Case Studies ได้มีโอกาสลงพื้นที่ชุมชนเก่าแก่ทั้งสองนี้เนื่องจากเป็นพื้นที่ให้บริการชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีซึ่งตั้งอยู่ใกล้เคียงกับมหาวิทยาลัย เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของชาวชุมชน ตลอดจน ประวัติศาสตร์ ศาสนศิลป์และวัฒนธรรมท้องถิ่นรวมทั้ง อาหาร ขนม และของที่ระลึกที่ผู้อยู่อาศัยในชุมชนเหล่านี้ผลิตขาย จากการลงพื้นที่ได้สังเกตเห็นว่ามีนักท่องเที่ยวนานาชาติให้ความสนใจเดินทางมาท่องเที่ยวชมศาสนสถานของทั้งสามศาสนา พิพิธภัณฑสถาน กุฎีจีน และชมวิถีชีวิตของผู้คนริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาวันละกว่า 100 คน เป็นโอกาสที่นักศึกษาเหล่านี้จะได้ใช้ความรู้ที่ศึกษามาถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยวนานาชาติผู้มีความสนใจในการท่องเที่ยวชุมชน เป็นการให้บริการทางวิชาการกับชุมชนเพื่อตอบสนองพระราโชบายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันในการให้มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นผู้ให้บริการแก่ชุมชนอีกทางหนึ่งด้วย

ในฐานะมัคคุเทศก์อาสาสมัคร นักศึกษาควรได้รับการฝึกอบรมทั้งในด้านภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยเฉพาะด้านการพูดเพื่อการนำเที่ยว ความเข้าใจในสังคมข้ามวัฒนธรรม และมีความรู้เกี่ยวกับชุมชนที่ตนเองจะนำเที่ยวประกอบกับความรู้ที่ได้ศึกษามาในรายวิชา Thai Case Studies ควรมีการสร้างคู่มือการนำเที่ยวชุมชนเฉพาะสำหรับฝึกการนำเที่ยวชุมชนกุฎีจีนและชุมชนวัดกัลยาณ์ขึ้นด้วย โดยมีเนื้อหามุ่งเน้นที่ 2 ชุมชนนี้ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวนานาชาติและนักท่องเที่ยวไทยมาเยือนมากพอสมควรเนื่องจากสถานที่ตั้งอยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวสำคัญอื่น ๆ ของกรุงเทพมหานคร อาทิเช่น วัดอรุณราชวราราม วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ตลาดยอดพิมานและพระบรมมหาราชวัง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวนานาชาติว่ามีความประสงค์จะเยี่ยมชมและรับทราบข้อมูลในเรื่องใดเกี่ยวกับชุมชนกุฎีจีนและชุมชนวัดกัลยาณ์
2. เพื่อรับทราบความคิดเห็นของประธานชุมชน ผู้ดูแลศาสนสถานต่าง ๆ ในชุมชน เจ้าของพิพิธภัณฑสถานกุฎีจีน ผู้ประกอบการร้านอาหาร ร้านขายของและผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับชุมชนทั้งสองนี้ว่ามีความประสงค์อยากให้นักท่องเที่ยวได้ชมสถานที่ใดในชุมชน และได้เรียนรู้สิ่งใดจากชุมชนทั้งสองนี้บ้าง
3. เพื่อพัฒนาคู่มือแนะนำเที่ยวภาษาอังกฤษสำหรับมัคคุเทศก์อาสาเพื่อการนำเที่ยวชุมชนกุฎีจีนและชุมชนวัดกัลยาณ์
4. เพื่อจัดการฝึกอบรมนักศึกษาให้สามารถนำนักท่องเที่ยวนานาชาติชมสถานที่สำคัญในชุมชนกุฎีจีนและชุมชนวัดกัลยาณ์ ตลอดจนแนะนำสิ่งที่น่าสนใจในชุมชนทั้งสองนี้ อาหาร ขนมนานาชาติและ

ของที่ระลึกในชุมชน ตลอดจนวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้อยู่อาศัยหลากหลายชาติพันธุ์ได้และนำ นักศึกษาลงฝึกปฏิบัติการนำเที่ยวในชุมชนทั้งสองนี้

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยเพื่อพัฒนามัคคุเทศก์อาสาสมัครเพื่อนำเที่ยวชุมชนจำกัดขอบเขตของชุมชนในพื้นที่ ชุมชนกุฎีจีนและชุมชนวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

2. คู่มือการนำเที่ยวภาษาอังกฤษที่พัฒนาขึ้น และการจัดฝึกอบรมมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสถานที่ต่าง ๆ ที่เป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวในสองชุมชนนี้รวมทั้งอาหาร ขนม และสินค้าในท้องถิ่นเหล่านี้ ตลอดจนอัตลักษณ์ของชุมชนทั้งสอง โดยเนื้อหานี้เน้นหัวข้อที่นักท่องเที่ยวประสงค์จะได้ชมและบุคคลในชุมชนต้องการนำเสนอด้วย การใช้ภาษานั้นเน้นการพูดเพื่อการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวนานาชาติ โดยเฉพาะการบรรยายสถานที่สำคัญต่าง ๆ โดยใช้ภาษาอังกฤษแบบ Global English เนื่องจากนักท่องเที่ยวมีทั้งที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแรกและเป็นภาษาที่สอง ระดับภาษาอังกฤษที่ใช้เป็นระดับ intermediate level ซึ่งเหมาะสมกับนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา

3. การฝึกอบรมนักศึกษาก่อนการลงฝึกปฏิบัตินำเที่ยวชุมชนเน้นเนื้อหาของศิลปกรรมในศาสนสถาน ความเชื่อและพิธีกรรมสำคัญตลอดจนอัตลักษณ์ของชุมชน พิพิธภัณฑสถาน และวิถีชีวิตของคนในชุมชนนานาชาติสองแห่งนี้ ส่วนเนื้อหาด้าน ศาสนาวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ไทยนักศึกษาได้เรียนรู้มาก่อนแล้วจากรายวิชาไทยคดีศึกษา

นิยามศัพท์

การท่องเที่ยวชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชนและจัดการโดยชุมชน

มัคคุเทศก์อาสาสมัคร หมายถึง เยาวชนหรือนักศึกษาที่อาสาพานำเที่ยวชุมชนด้วยความสมัครใจ

ศาสนศิลป์ของศาสนสถาน หมายถึง ศิลปกรรมที่ปรากฏในศาสนสถานของศาสนาต่าง ๆ ประกอบด้วย สถาปัตยกรรม ประติมากรรมและจิตรกรรม

ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร หมายถึง ภาษาอังกฤษที่มุ่งเน้นการสื่อสารด้วยการฟัง พูด อ่าน และเขียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้คู่มือการนำเที่ยวชุมชนภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวชุมชนกุฎีจีนและชุมชนวัดกัลยาณ์ สำหรับมัคคุเทศก์อาสาสมัครเพื่อทำการฝึกฝนก่อนการนำเที่ยวในพื้นที่จริง ผู้สนใจในการนำเที่ยวชุมชนและมัคคุเทศก์อาสาสมัครในท้องถิ่นอื่น ๆ สามารถปรับใช้บทเรียนนี้ให้เข้าชุมชนที่ตนมีความสนใจจะนำเที่ยว

2. ได้ฝึกอบรมนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการในครั้งนี้ให้สามารถนำเที่ยวชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและจัดนักศึกษาลงพื้นที่เพื่อปฏิบัติการนำเที่ยวนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ได้สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลในชุมชนและได้เรียนรู้เรื่องการนำเที่ยวชุมชนจากประสบการณ์จริง